

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

Dubium I. De varijs actibus & effectibus charitatis; speciatim internis; vt
amore, gaudio, & pacte.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

DUBIVM I.

De varijs actibus & effectibus
charitatis; speciatim internis; ut
amore, gaudio, & pace.

S. Thomas 2. 2. q. 27. 28. 29.

1 **H**abent omnes actus & effectus charitatis magnam inter se connexionem; nec prolixam explicationem deposcunt; quos proinde facile hoc & sequenti dubio declarabimus, doctrinâ S. Thomæ hac de re velut in summam contrahendo; & ubi opus erit, additis notationibus illustrando. Queritur primo, quinam & quotuplices sint actus charitatis. Respondetur ex doctrina S. Thomæ locis cit. sequentibus assertionibus. I. Actus charitatis generatim sunt duplices; interni scilicet & externi. Habetur ex S. Thomæ q. 27 & 31. Ratio sumitur ex similitudine aliarum virtutum; quarum actus quidem præcipui & immediate elicit, sunt interni: alij verò, quia in materiam seu effectum externum transeunt, nec in ea recipiuntur potentia, in qua est ipse virtutis habitus, vocantur externi, itemque secundo elicit, seu per se primo imperati, ut dictum disput. 1. q. 7. dub. 1.

2 **ASSERTIO II.** Actus interni charitatis rursus varij & multiplices sunt, quidam enim in prosecutione boni diuini per se amabilis consistunt: alij in fuga oppositi mali. Ex internis primarius, & quasi fons ac origo cæterorum, est amor amicitie, in voluntate situs, quo diligimus Deum propter se, & nos ipsos, ac proximum propter Deum, ut dictum q. 2. dub. 1. & q. 3. dub. 1. Secundus est desiderium boni absentis, in gratiam ipsius Dei propter se amati: Tertius est gaudium de bono amici. Actus in fuga consistentes sunt, odium, timor, & dolor de peccato, prout formaliter malum quoddam Dei est.

3 Colligitur ex S. Thomæ q. 27. ubi dilectionem principalem actum charitatis vocat. Et q. 28. a. 4. & q. 29. a. 4. optime docet, eiusdem virtutis esse, ferri in suum obiectum, tum absolute actu amoris, tum actu desiderij, quatenus nondum possidetur; tum actu delectationis siue gaudij, quatenus seu perfecte seu imperfecte possidetur. Et rursus q. 28. a. 1. ad 2. docet, ad eandem virtutem pertinere aliquod bonum prosequi, & malum ei oppositum refugere, ut docuimus etiam supra de spe q. 1. dub. 1. & 3.

Sub desiderio autem comprehenditur etiam spes ipsius boni diuini per se amabilis; quia in appetitu rationali spes & desiderium non differunt, ut suo loco dictum. Alia verò est spes ad amorem concupiscentie pertinet, ut dictum q. 1. dub. 1. Ad supra dictos actus charitatis maxime verò ad amorè pertinet etiam pax, ut inferius ex S. Thomæ dicitur.

4 **ASSERTIO III.** Actus externus charitatis communi nomine beneficentia dicitur: quæ tamen rursus varios actus amoris continet; tum qui directe corpori proximorū, tum qui animæ profunt: sub quibus proinde comprehenduntur etiam opera misericordie, tam corporalia, quam spiritualia. Colligitur ex S. Thomæ q. 31. initio, ubi ait: *De-*

inde considerandum est de exterioribus actibus, vel effectibus charitatis. Et primo de beneficentia; secundo de eleemosyna, quæ est quadam pars beneficentia; tertio de correctione fraterna, quæ est quadam eleemosyna.

Vbi tamen notandum, eleemosynam dici partem beneficentia, non quod formaliter, quatenus actus eleemosynæ seu misericordie est, sit actus charitatis, sub beneficentia comprehensus; siquidem misericordie, cuius actus formaliter est eleemosyna, virtus est à charitate distincta, ut docet S. Thomæ quæst. 30. a. 3. ad 3. & inferius pluribus dicitur: sed quia certe eleemosyna utraque, tam corporalis, quam spiritualis, materialiter est, aut sane esse potest actus charitatis, adeoque pars quadam subiectiua beneficentia.

5 Queritur secundò, quid sentiendum sit de principali illo actu charitatis, qui est amor; quis & qualis sit &c. Respondetur ex doctrina S. Thomæ seqq. assertionibus. **ASSERTIO I.** Amor benevolentia ad charitatem pertinet generatim non est nuda benevolentia, qua alteri bonum volumus, sed est benevolentia coniuncta cum quadam vniuersione affectus erga rem amatam. Ita ex Aristotele 9. Ethic. cap. 4. & 5. docet S. Thomæ quæst. 27. a. 2. afferens exemplum de duobus pugilibus, quorum alteri sæpe victoriam cupimus, licet eum interim non dicamur amare. Ratio est; quia velle bonum alteri, accidit varijs de causis; non solum ex affectu seu inclinatione ad personam amatam, quod proprium est amoris benevolentia, sed etiam propter bonum nostrum, aut amici, vel ob spectatam eiusdem miseriam, &c.

6 **ASSERTIO II.** Charitatis magis proprium est amare, aut velle amare, quam amari, aut velle amari. Ita S. Thomæ quæst. 27. a. 1. ex Aristotele 8. Ethic. cap. 8. ubi ait: *Amicitiam magis consistere in amare, quam in amari.* Ratio est; quia magis conuenit vnicuique, quod conuenit ei per se & substantialiter, quam quod conuenit ei per aliud: sed charitati per se conuenit amare, cum sit hic actus eius proprius, ad quem secundum essentiam suam habet inclinationem: amari autem solum conuenit ei per aliud, prout ab eo, velut obiecto, alius ad actum charitatis mouetur. Accedit duplex eius rei signum: 1. quia amici magis laudantur ex hoc, quod amant quam ex hoc, quod amantur: quin imo si non amant & amantur, vituperantur, 2. Quia matres, quæ maxime amant, plus quærunt amare, quam amari, ut docet etiam Aristoteles lib. 8. Ethic. cap. 8. Nec obstat, quod propter amari aliqui amant, iuxta Augustinum lib. de catechizandis rudibus cap. 4. hoc enim fit non quod amari sit finis eius, quod est amare, sed quia est via quadam & motuum ad hoc inducens, ut homo amet; ita scilicet ut vocula propter, non dicat causalitatem finis, sed causalitatem motui inducentis ad amandum (ad causam materiale spectantis) ut docet S. Thomæ eodem a. 1. ad 3.

7 **ASSERTIO III.** Deus per charitatem amatur propter se, tanquam summum & infinitum, bonum per se amabile; ita ut in nullo genere causæ ametur propter aliud tanquam ob causam amandi; nec in genere causæ formalis, quia ratio formalis est ipsa infinita Dei bonitas; nec finalis,

quia Deus ipse per charitatem diligitur tanquam supremus finis cui, omnis creaturæ, ad quem referimus omnia ut dictum q. 2. dub. 1. neque in genere, causæ efficientis, quia Deo bonitas conuenit, non ab alio, sed ab ipso omnibus alijs: nec in genere causæ materialis; quia ratio amandi non est bonitas in alios effusa, sed in ipso Deo formaliter existens. Ita S. Thomas q. 27. a. 3. & constat ex dictis q. 2. dub. 1.

8 **ASSERTIO IV.** Potest tamen amari Deus etiam amore charitatis propter beneficia in nos collata, velut ob motiuum ac dispositionem quandam, ex parte subiecti amantis (quæ ad causam materialem reuocatur) prouocantem ad amorem. Ita S. Thomas ibidem. Ratio est; quia ratio formalis & vltimata amandi, quæ est in ipso Deo, non excludit motiua subordinata, & dispositionem ex parte nostra, quæ ad amandum prouocet; qualia solent maxime esse accepta beneficia. Nihilominus enim ratio formalis & vltimata Deum amandi amore charitatis, semper est ipsa Dei bonitas per se amabilis, abstrahendo ab omnibus bonis, quæ nobis à Deo proueniunt.

9 Interim verò posse etiam Deum, non quidem amore charitatis, sed amore concupiscentiæ ad spem pertinente, amari, aliaque bona opera fieri, etiam propter præmium vitæ æternæ obtinendum, colligitur ex dictis q. 1. dub. 1. & est de fide ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 11. & canon. 31. contra sectarios huius temporis. Et patet ex scriptura Psalm. 118. v. 112. *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Eccli. 18. v. 22. *Ne verearis vsque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternum.* Matthæi 4. v. 17. *Exinde cepit Iesus predicare & dicere, penitentiam agite; appropinquauit enim regnum cælorum.* Et Lucæ 16. v. 9. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Ratio est; quia vita æterna est finis fidei, & operum nostrorum Rom. 6. v. 22. & 1. Petri 1. v. 9. Ergo licet propter illum operamur.

10 Quin etiam propter temporale commodum honestum, non solum tanquam ob motiuum extrinsecum, sed etiam ob finem proximum, non vltimum, licitum esse operari, simili ratione probari potest; quia omne obiectum licitum potest per licita media procurari, ergo & intendi: modo interim caueatur, ne vltimate sistatur in vlla mercede, seu bono nostro; ita ut quis operari bonum præceptum nolle, si merces non esset: hoc enim peruersum esse, significat etiam Concilium Tridentinum loc. cit. Malum autem per se non est, bonum maius ordinare in bonum minus, tanquam in proximum finem cui, non vltimum, ut patet ex Incarnatione Christi in hominum salutem ordinata. De qua re actum est etiam supra q. 1. dub. 1. & 3. & à videri potest Bellarminus lib. 5. de iustificat. cap. 8.

11 **ASSERTIO V.** Etsi non nisi mediate Deum in via cognoscamus, ipsum tamen charitatis dilectione immediate diligimus. Ita S. Thomas quæst. 27. a. 4. Colligitur ex illo 1. Cor. 13. v. 8. *Charitas nunquam excidit, scilicet in patria, in qua immediate Deum diligi, nemo negauerit.* Ratio est; quia actus appetitiuæ virtutis fertur in rem ipsam, secundum conditionem eiusdem: actus autem

cognoscitiuæ virtutis est, secundum modum cognoscendi: quo fit, ut Deum quidem in hac vita non cognoscamus, nisi mediate & per alia, nempe sicut causam per effectus, vel per modum eminentiæ, vel negationis; iuxta Dionysium lib. de diuin. nomin. cap. 4. part. 1. nihilominus tamen charitas primo ac immediate feratur in ipsum Deum, deinde vero ex ipso deriuetur ad alia.

12 **ASSERTIO VI.** Etsi quidem à nobis possit amari Deus totaliter, tum ex parte ipsius Dei, quatenus omnia quæ in Deo sunt, vel ad Deum pertinent, per charitatem amamus; tum ex parte diligenti, quatenus tantum amamus Deum, quantum in hac vita possumus, adeoque ex toto corde; non potest tamen amari à nobis totaliter ex parte modi amandi, ut videlicet tantum amemus Deum, quantum absolute amabilis est, cum hac ratione solus ipse seipsum totaliter, hoc est, in infinito modo amet. Ita docet S. Thomas q. 27. a. 5. Et ratio singularum partium satis per se constat.

13 **ASSERTIO VII.** Modus diligendi Deum, est sine modo diligere. Ita ex S. Bernardo lib. de diligendo Deum in principio, docet S. Thomas q. 27. a. 6. Ratio sumitur ex dictis; quia modus nos teramandi Deum, nunquam potest eius amabilitatem adæquare.

Accedit etiam hæc generalis ratio: quia iuxta Aristotelem lib. 1. Polit. cap. 6. *appetitus finis, in omnibus actibus, est absque fine & termino: eorum autem quæ sunt ad finem, est aliquis terminus.* Non enim medicus ponit aliquem terminum sanitati, sed facit eam perfectam quantumcumque potest. Medicinæ verò ponit terminum; quia non dat tantum medicinæ, quantum potest, sed secundum proportionem ad sanitatem, quam si medicina excederet, vel ab ea deficeret, esset immoderata. Finis autem omnium actionum humanarum & affectiuarum, est dilectio Dei per quam maxime attingimus vltimum finem: & ideo in dilectione Dei non potest accipi modus, sicut in re mensurata, ut sit in ea accipere plus & minus; sed sicut inuenitur modus in mensura, in qua non potest esse excessus, sed quanto plus attingitur, tanto melius est: & ita quanto plus Deum diligitur tanto est dilectio melior: Neque eadem est ratio exteriorum actuum charitatis. Nam interior actus charitatis habet rationem finis; quia vltimum boni hominis consistit in hoc, quod anima Deo inhaereat: exteriores autem actus sunt sicut ad finem; & ideo sunt commensurandi, & secundum charitatem, & secundum rationem. Ita S. Thomas loc. cit.

14 **ASSERTIO VIII.** Ex parte obiecti, & simpliciter loquendo, ex suo genere perfectior, magisque meritoria est dilectio amici, quam sit dilectio inimici: ex parte verò rationis, ob quã vterque diligitur, itemque ex parte subiecti, in diligendo inimico speciale difficultatē habentis, perfectior sæpe est, aut saltem esse potest dilectio inimici, quam dilectio amici. Ita S. Thomas q. 27. a. 7. eiusque sectatores communiter, licet Albertus, Bonauentura, Durandus, Gabriel, Argentina in 3. dist. 30. existimant, dilectionem inimici simpliciter esse perfectiorem dilectione amici. Ratio est; quia dignitas & præstantia actus potissimum, adeoque simpliciter sumitur ex obiecto præstantiori: amicus verò & melior est, & magis coniunctus diligenti, ac amore dignior, quam ini-

inimicus: Ergo & amor amici melior est, quam inimici. Sicut etiam peius est odisse amicum, quam inimicum. Et plus facit ad rationem meriti & virtutis, bonum quam difficile. Iuxta S. Thomam a. 8. ad 3. Nihilominus quia dilectionis amici potest esse alia ratio, quam Deus; sed dilectionis inimici solus Deus est ratio, hinc fit, ut ex parte rationis amandi, sæpe sit perfectior dilectio inimici, quam amici.

15
16
17
18

ASSERTIO IX. Etsi quidem si vtraque dilectio Dei & proximi seorsim spectetur, perfectior, & magis meritoria sit dilectio Dei, quam dilectio proximi, ut ex dictis constat: si tamen dilectio Dei accipiatur, ut qua solus ipse diligitur; dilectio autem proximi velut qua proximus diligitur propter Deum, sic dilectio proximi perfectior est, ac magis meritoria, quam dilectio solius Dei. Ita S. Thomas q. 27. a. 8. Ratio posterioris partis est; quia dilectio proximi hac ratione includit dilectionem Dei, sed dilectio Dei non includit dilectionem proximi. Quo fit, ut hac ratione dilectio Dei perfecta, quæ extendit se etiam ad proximum, comparetur ad dilectionem Dei insufficientem & imperfectam; quia hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Quod non existimo intelligendum de amore charitatis erga Deum: hæc enim nunquam excludit dilectionem proximi: sed de naturali quadam & imperfecta dilectione Dei, quæ sine charitate esse potest. Alioqui diligere Deum super omnia propter se, videtur perfectior actus, quam diligere proximum, propter Deum: quia in priori actu obiectum quod & quo est Deus; in posteriori obiectum quod directe amatum solum est proximus.

Illud denique etiam obiter notandum ex S. Thomæ responsione ad 2. cum ait: *Quod Deus diligitur propter seipsum non diminuit meritum, sed hoc constituit totam meriti rationem.* De qua re tomo 2. disp. 6. q. 6. dub. 4. ubi etiam probauimus ex mente sancti Thomæ requiri ad meritum saltem virtutalem relationem actus ad Deum per charitatem.

Quæritur tertio, quid sint gaudium, & pax, quos inter internos actus & effectus charitatis numerari diximus. Assertio I. Gaudium charitatis in hoc consistit, ut quis lætetur de bono diuino per se amabili, siue considerato, ut est in ipso Deo, siue ut in proximis, aut in nobis ipsis relucet; nec est virtus à charitate distincta, sed quidam ipsius charitatis actus seu effectus. Ita S. Thomas q. 28. art. 1. & 4. Ratio constat ex dictis. Quibus accedit scriptura ad Galatas 5. v. 22. ubi post charitatem, inter fructus Spiritus sancti, numerantur *gaudium, pax &c.* Aliud vero est gaudium ad spem pertinens, quo gaudemus de bono diuino, prout à nobis participatur, ut dictum q. 1. dub. 1. & notauit S. Thomas hic cit. a. 1. ad 3.

ASSERTIO II. Etsi gaudium, quod ex diuina charitate nascitur, nullam per se tristitiam admittit habeat, iuxta illud Sapientia 8. v. 16. *Non habet amaritudinem conuersatio illius, nec tadum conuictus illius, sed lætitiā & gaudium.* per accidens tamen contingit spirituali gaudio tristitiam admisceri, quod proinde non in hac vita, sed in altera primum ita complebitur, ut in eo omne nostrum desiderium conquiescat. Ita S. Thomas a. 2. q. 28. a. 2. & 3. Probatur vtraque pars posterior ex scriptura Ioan-

nis 16. v. 21. & 22. *Mulier cum parit tristitiam habet, &c. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis.* Idem patet in Christo saluatore, qui inter gaudium etiam de ipsa visione beatifica tristis fuit usque ad mortem, Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. & pluribus dictum tom. 2. disp. 2. q. 4. dub. 3. Item Ioannis 15. v. 11. *Hæc loquutus sum, ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.*

Ratio est, quia in hac vita velut in via, Deus nondum perfecte possidetur, nec defunt multa mala bonis permitta, quæ hominem affligant. Sed quando iam ad beatitudinem perfectam peruentum fuerit nihil amplius desiderandum restabit: quia ibi erit plena Dei fruitio in qua homo obtinebit, quidquid etiam circa alia bona desiderauerit, secundum illud, Psalm. 102. v. 5. *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Et ideo quiescet desiderium, non solum quo desideramus Deum, sed etiam erit omnium desideriorum, quies. Vnde gaudium beatorum est perfecte plenum, Est etiam super plenum; quia plus obtinebunt, quæ desiderare sufficiunt. *Non enim in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se.* 1. Cor. 2. v. 9. Et hoc est etiam, quod dicitur Lucæ 6. v. 38. *Dante & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.*

Quia tamen nulla creatura est capax gaudij de Deo eidem condigni (seu æqualis, quod vocatur gaudium plenum ex parte ipsius obiecti, cuius Deus solus capax est) hinc fit ut istud gaudium omnino plenum non capiatur in homine, sed potius homo intrat in ipsum, secundum illud Matthæi 25. v. 21. *Intra in gaudium Domini tui.* Ita S. Thomas cit. a. 3.

ASSERTIO III. Pax, quæ in præfenti non solum concordiam, hoc est, vnionem plurium appetituum in diuersis appetentibus, ad idem bonum seu beneplacitum diuinum, sed etiam vnionem diuersorum appetituum, potissimum sensitiui & intellectiui in eodem homine significat, non est Virtus à charitate distincta, sed ipsius charitatis effectus & actus. Ita S. Thomas q. 29. a. 1. 2. 3. & 4. Probatur & declaratur. Cum enim ut dictum, duplex vnio sit de ratione pacis, nimirum vna, qua diuersi appetitus vnus & eiusdem hominis inter se vniantur, ita ut appetitus sensitiuus, uti eorum natura postulat, appetitui rationali subiaceat, nec eidem dominetur, esto nonnunquam bellum moueat iuxta istud Rom. 6. v. 13. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentijs eius.* Et Rom 7. v. 25. *Ego ipse mente seruo legi Dei: carne autem legi peccati:* alia, qua appetitus operantis cum appetitu alterius vnitur, puta non tantum proximi recte appetentis, sed etiam ipsius Dei, vtramque eam vnionem efficit charitas. primam quidem, & partem posteriorem secundæ, quatenus Deus diligitur ex toto corde; ut dum scilicet omnia referimus in ipsum, omnes appetitus nostri ferantur in vnum. vnde Apostolus Rom. 5. v. 1. *Iustificati ex fide pacem habeamus ad Deum.* Alteram vero secundam priorem partem: quatenus per charitatem diligimus proximum, sicut nos ipsos; quo fit ut homo velit implere voluntatem proximi, sicut & suam ipsius.

Qua de causa etiam inter amicabilia, seu quæ ad amicitiam pertinent, ponitur identitas electionis, apud Aristotelem 9. Ethic. cap. 4. & Ciceronem

lib. de amicitia ubi ait: *Amicorum esse, idem velle, & nolle. Idem patet ex illo psal. 118. v. 165. Pax multa diligentibus legem tuam.*

Nec obstat, quod sancti nonnunquam inter se dissenserunt, tum in iis quæ agenda essent, ut inter Paulum & Barnabam accidit Act. 15. tum maxime in quibusdam opinionibus, ut inter Hieronymum & Augustinum videtur epist. 8. 9. & 11. inter opera Augustini. Ad amicitiam enim iuxta Aristotelem 9. Ethic. cap. 6. non pertinet concordia in opinionibus; sed concordia in bonis conferentibus ad vitam, & præcipue in magnis: quia dissentire in aliquibus parvis, quasi videtur non esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet, aliquos charitatem habentes in opinionibus dissentire. Nec hoc repugnat paci; quia opiniones pertinent ad intellectum, qui præcedit appetitum, qui per pacem vnitur.

22 *Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensus in aliquibus parvis non est contra charitatem. Procedit enim talis dissensus ex diversitate opinionum; dum unus æstimat hoc de quo est dissensus, pertinere ad illud bonum in quo conveniunt; & alius æstimat, non pertinere. Et secundum hoc talis dissensus de minimis, & de opinionibus repugnat quidem paci perfectæ, in qua plene veritas cognoscitur & omnis appetitus complebitur: non tamen repugnat paci imperfectæ, qualis habetur in via. Ita S. Thomas q. 29. a. 3. ad 2. Ex quo intelligitur, qua ratione tum in Theologia, tum in cæteris scientiis, esse possit inter diversos, tum eiusdem, tum diversorum ordinum Magistros quædam opinionum dissensus, salva pace & charitate.*

23 Nec obstat secundo, quod pax est effectus iustitiæ, iuxta illud Isaia 32. v. 17. *Erit opus iustitiæ pax;* nec quod pax relationem potius dicat, quam actum. Præterquam enim quod cit. loco iustitia accipi potest pro ipsa charitate iustificante; recte respondet S. Thomas ibidem ad 3. pacem esse *opus iustitiæ indirecte, in quantum remouet prohibens;* cum tamen directe sit opus charitatis.

Et quamvis pax significet etiam relationem unionis appetitionum, consequentem actum charitatis; qua ratione Caietanus hic a. 4. putat, pacem à S. Thoma dictam esse actum charitatis *solum causaliter* quasi tantum sit sensus, illam consequi ex causa, quæ sit actus quidam charitatis: significat tamen etiam ipsum fundamentum proximum talis relationis, quod est vnum idemque velle & nolle; qui est actus charitatis, quasi per se imperatus, aut secundo elicitus; utpote ex ipso amore charitatis & affectuum unionis proxime ac per se consequens, ut dictum.

24 Et consentiunt cum hac doctrina, quæ scriptura & SS. Patres de pace tradunt. Ut nimirum primo cum S. Dionysius cap. 11. de diuin. nomin. ait, pacem esse *omnium unitiuam, & consensus operatiuam.* Et S. Augustinus lib. 19. de ciuit. cap. 13. dicit pacem esse *tranquillitatem ordinis.* Et lib. 18. de ciuit. cap. 13. *Pacem hominum esse ordinatam concordiam.*

Secundo cum S. Thomas a. 2. ad 3. docet, in hominibus peccatoribus non esse veram, sed solum apparentem pacem; utpote qui non in vero sed apparenti solum bono consentiunt, iuxta illud Sapientia 14. v. 22. *Non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam: sed & in magno viventes inscientia bello, tot*

& tam magna mala pacem appellant. Et Isaia 57. v. 21. *Non est pax impijs dicit Dominus Deus.* Et Ieremie 8. v. 11. *Dicentes, pax pax, & non erat pax.*

Tertio cum scriptura pacem tanquam nobis valde necessariam commendat, ut patet Marci 9. v. 50. *Pacem habete inter vos.* Luc. 2. v. 14. *In terra pax hominibus.* Lucæ 24. v. 36. & Ioannis 20. v. 21. & 26. *Pax vobis.* Denique Ioannis 14. v. 27. *Pacem reliquo vobis; pacem meam da vobis, &c.*

Denique cum S. Thomas cit. q. 29. a. 2. docet, omniam pacem appetere, in quantum scilicet *omne appetens appetit tranquille, & sine impedimento pervenire, & quiescere in eo, quod appetit; in quo consistit ratio pacis.* Quod adeo verum est, ut etiam bellando non nisi pax quaeratur, ne quid scilicet sit, quod bellantis voluntati repugnet, ut docet etiam Augustinus lib. 19. de ciuit. cap. 12.

D V B I V M II.

De virtute Misericordiae charitati affini; & Beneficentia velut externo actu charitatis.

S. Thomas 2. 2. q. 30. 31.

25 **P**ost explicatam essentiam, obiectum, ordinem, & actus internos charitatis, tractat S. Thomas de Misericordiâ velut de virtute charitati multum affini; deque beneficentia velut externo actu charitatis: de quibus etiam nobis breuiter agendum; sed coniunctim, quia & ipsa inter se coniuncta, & admodum similia sunt.

Quæritur primo, quid, & qualis virtus sit misericordiae; cuius actus & opera etiam inter externos effectus charitatis recenseri diximus dub. præcedenti.

ASSERTIO I. Misericordia est virtus specialis, & à charitate distincta; cuius obiectum seu motiuum proprium ac formale est, miseria alterius velut nostra voluntate, ac si fieri possit ope subleuanda, ob ipsam præcisè ipsius naturæ communionem. Ita S. Thomas q. 30. a. 1. & 3. Ratio est. Dicitur enim misericordia ex eo, quod aliquis habet miserum (seu potius miserans) *cor super miseria alterius:* quo fit, ut misericordia circa miseriâ alterius versetur; utiq; non eam appetendo, sed potius quantum in miserante est, efficaciter depellendo; idque non formaliter, quia alter amicus est, cui ob affectus unionem bene cupiamus; sed quia miser est, à quo ob communionem eiusdem naturæ, mala abesse cupiamus.

Qua in re cum propria quædam honestas cernatur, fatendum est, misericordiam esse virtutem specialem; secus quam de gaudio & pace dictum; quæ cum nihil adijciat super rationem boni, quod est obiectum charitatis, non requirunt alias virtutes, quam charitatem. Sed misericordia respicit quandam specialem rationem, scilicet *miseriam eius, cuius miseretur;* ut ait S. Thomas cit. a. 3. ad 3. De cuius actu etiam Augustinus lib. 9. de ciuit. Dei cap. 5. ait: *Iste motus animi, scilicet misericordia, servit rationi, quando ita præbetur misericordia, ut conservetur iustitia;*

fine